

Arap dilinde İ'râb olgusu: Hazırlık sınıfı öğrencileri üzerinde uygulamalı bir çalışma

Merve Arslan¹

¹Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi Türkiye.

ÖZET

İ'râb, Arapçada kelimelerin cümle içindeki görevlerini belirten ve kelime sonlarında ortaya çıkan ses değişiklikleri olarak tanımlanır. İ'râb konusu, doğru bir dil becerisi ve uygulamalı dil bilgisinin temelini oluşturur. Arap dilinin kendine özgü yapısını ve bedevi kültürünü anlamak için i'râb bilgisi şarttır. Arap dili, zengin kelime dağarcığı ve yeni anlamlara uygun kelime türetme yeteneği ile diğer dillerden ayrılır. İ'râb, bu dilin en belirgin özelliklerinden biridir. İ'râb, ses değişiklikleri ve edatların harfler üzerindeki etkileriyle Arapçanın özgünlüğünü ve kurallarını ortaya koyar. Dilin yaşam içinde kazanılan bir olgu olduğunu savunanlar, gramer ve nahiv kurallarının gerekliliğini kabul etmezler. Onlara göre, ezber yoluyla zamanla gramer ve nahiv kuralları öğrenilebilir. Ancak bu yaklaşım, dilin inceliklerini kavramayı zorlaştırır. Bu çalışmanın amacı, hazırlık sınıfı öğrencilerinin gramer korkusunu yenmelerine yardımcı olmak ve Arapçayı sevdirmektir. Böylece, dil öğrenme sürecindeki hatalar, dil sürçmeleri ve heyecan kaynaklı sorunlar azaltılabilir. Arapça öğrenenlere en zorlandıkları ders sorulduğunda, çoğunlukla "İ'râb" cevabını verirler. Bu nedenle, i'râbın tanıtılması, i'râb-nahiv ve i'râb-dil ilişkisinin açıklanması, hareketlerin ve i'râbın işlevselliğinin vurgulanması ve harekesiz bir dilin nasıl olacağını ele alınması önemlidir. Bu sayede, öğrencilerin Arapça cümle yapısını anlamaları, doğru cümle kurmaları ve kelime sonlarını doğru telaffuz etmeleri sağlanabilir. Çalışmanın uygulamalı bölümünde, öğrencilerin anket cevapları ve ezberledikleri metinler üzerinde i'râb uygulamaları yapılmıştır. Arapça i'râb seviyeleri, başlangıç, orta ve ileri düzey olarak sınıflandırılmıştır. Bu çalışma, öğrencilerin kaygılarını azaltmayı ve i'râb öğretimini sadece kelime sonlarındaki hareketlerin telaffuzuna indirgeyen klasik yöntemlere alternatif bir yaklaşım sunmayı hedeflemektedir.

ANAHTAR KELİMELER

Arap dili belâgat, İ'râb- sözdizim, Dil- hareketler (fonolojik), Arap olmayanlar.

The phenomenon of İ'râb in the Arabic language: A practical study on preparatory class students

ABSTRACT (Head Titles)

İ'râb is defined as the phonetic changes that occur at the end of words in Arabic, indicating their roles within a sentence. The subject of İ'râb forms the basis of accurate linguistic proficiency and applied grammar. Knowledge of İ'râb is essential to understanding the unique structure of the Arabic language and Bedouin culture. The Arabic language distinguishes itself from other languages with its rich vocabulary and ability to derive words suitable for new meanings. İ'râb is one of the most prominent features of this language. İ'râb reveals the originality and rules of Arabic through sound changes and the effects of particles on letters. Those who argue that language is a phenomenon acquired within life do not acknowledge the necessity of grammar and syntax rules. According to them, grammar and syntax rules can be learned over time through memorization. However, this approach makes it difficult to grasp the subtleties of the language. The aim of this study is to help preparatory class students overcome their fear of grammar and make them love Arabic. Thus, errors, slips of the tongue, and excitement-related problems in the language learning process can be reduced. When Arabic learners are asked which lesson they find most challenging, they often answer "İ'râb." Therefore, it is important to introduce İ'râb, explain the relationship between İ'râb and syntax (nahw) and language, emphasize the functionality of vowels and İ'râb, and address what a language without vowels would be like. In this way, students can understand Arabic sentence structure, form correct sentences, and pronounce word endings correctly. In the applied section of the study, İ'râb

applications were carried out on students' survey responses and memorized texts. Arabic I'râb levels are classified as beginner, intermediate, and advanced. This study aims to reduce students' anxiety and offer an alternative approach to classical methods that reduce I'râb teaching to the pronunciation of vowels at the end of words.

KEYWORDS

Function, Syntax, Language, Movements (phonological), Non-Arabic speakers.

Giriş

Arap olmayanların Arapça öğrenim sürecinde en zayıf oldukları husus, i'râb olgusudur. Bu zayıflığın az ya da çok giderilmesi için birçok çalışma yapılmıştır. Çalışmamızda bunlar hakkında konuşacak değiliz. Ancak Arap dilinde zor konuların öğretiminde doğru metotlara işaret etmek istiyoruz. Kanaatimize küçük yaştan itibaren Kur'an-ı Kerim'den, hadislerden ve Arapça edebi eserlerden çokça ezber yapmak, sonra da evde ve okulda aile ve akranlarla sürekli olarak fasih Arapça konuşarak pratik yapmak dil öğreniminde en ideal yollardandır. Bu meseleyi en iyi şekilde açıklayan âlimlerden biri olan meşhur tarihçi İbn Haldun, (ö. 808/1406) '*Mukaddime*' adlı eserinde dilin bir meleke olduğunu ve ona ulaşmanın yolunun Arapçada bulunan Kur'an, hadis, şiir ve hikmetli sözleri ezberlemek olduğunu belirtmiştir (İbn Haldun, 1858: 559).

Bu konuda çokça sorulan soru şudur: Toplumlarımızdaki Arap dilini öğrenmedeki temel sorun, Arap dili özellikle nahiv ve sarf zayıflığından mı kaynaklanmaktadır? Bu soruya Mazen Mübarek'in 'Arapçada Makaleler' adlı kitabından cevap veriyoruz:

'Bu zannın yanlış olmasa bile, içinde çokça abartı vardır. Gerçekte ise -geçmişte ve günümüzde- birçok nahiv şeyhi ve metin ezberleyicisinin dilinin lahin ve zayıflıktan arınmadığı, buna karşılık az lahinli ve düzgün üsluplu bir dille kendini iyi ifade eden birçok kişinin i'râb kurallarının ve nahiv hükümlerinin çoğunu bilmediği sabittir. Nahiv ve sarf açısından pratik uygulama, dil melesini güçlendirmeye ve mekanizmasını yerleştirmeye yardımcı olan bir eğitim sürecidir. Bu nedenle, bunlara gösterilen özeni azaltmak veya ayrılan saatleri kısmak hoş görülemez. Aksine, nahiv öğretiminin bu uygulamadan yoksun olması ve sadece hükümlerin ve metinlerin teorik olarak ezberlenmesi amacına ulaşmayacak ve dili güçlendirmeye yol açmayacaktır.' (Mazen Mübarek, 1999: 5).

Dilsel analiz seviyelerine dönecek olursak, üç seviyeden ve ek göstergelerden oluştuğunu görürüz. Seviyeler şunlardır: Fonetik seviye (harf sesleri), morfolojik, sentaktik ve semantik (nahivsel). Göstergelerin işlevi ise dilin kelimeleri yapı veya cümle içinde birbirine bağlayan işlevsel-anlamsal ilişkiyi belirtmesine yardımcı olmaktır. Göstergeler ise lafzi karinelerdir: bunlar i'râb işaretleridir ve kelime öne alındığında veya geriye bırakıldığında işlevi gösteren işaret oldukları için gösterge olarak adlandırılırlar.

Çalışmamızda önceki alimlerin görüş ve fikirlerine tümevarımsal bir yaklaşım ile Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'ndeki hazırlık sınıfına bir anket ve bir dizi soru uyguladıktan sonra analitik bir yaklaşım metodu uygulanmıştır. Araştırmamız genel olarak kelimelerin sonlarındaki i'râb hareketleri ve özellikle Arapçayı anadili olarak konuşmayanlara öğretme alanında bunlara karşılık gelen harflerle sınırlandırılmıştır.

Çalışma neticesinde arap dilinde cümlede anlamların çokluğunun nedenlerinin dilbilimcilerin kelimelerin i'râbı konusundaki farklı yaklaşımlarının bir sonucu olduğunu ve i'râbdaki farklılığın i'râb hareketlerindeki farklılıktan kaynaklandığı örneklerle ortaya konulmuştur. Ayrıca ders programındaki sorunun, i'râbla ilgili özel derslerin dağılımı için bir program veya plan olmaması ve i'râbla ilgili sınıf dışı etkinlikleri için bir programın olmamasıyla da ilgili olduğu öne sürülmüştür.

Yapılan araştırma neticesinde özellikle hazırlık sınıfındaki öğrencilerin akademik seviyelerinde farklılıklar olduğu ortaya çıkarılmıştır. Nitekim bazı bazı öğrenciler i'râb konusunu az bilirken bazıları hiç bilmemektedir. Ancak bu eşitsizliği dikkate almayan belirli bir müfredata göre

ilerlemek gerekiyor. Ayrıca öğrencilerin i'râb meselesinden korkması nedeniyle, öğrencilerin i'râbı sevmelerini sağlayacak ve dolayısıyla onunla yarar ve fayda içeren canlı bir şekilde başa çıkmalarını sağlayacak bir çözüme ulaşmak için bu sorunun tüm yönlerini araştırıp takip etmenin doğru olduğunu düşündük.

Elbetteki bizden önce de yapılmış konu ile ilgili çalışmalar vardır. Ancak bu makalede konu i'râb ve anlam üzerindeki etkisi gibi farklı bir yönüyle ele alınmıştır. Genel olarak bu çalışmalar âlimlerin i'râb konusundaki görüşlerini açıklamaktadır. Bu görüşler ikiye ayrılmaktadır: Bazı âlimler i'râbın anlama katkı sağladığını savunurken, bazıları anlam ifade etmediğini, sadece hareketleri düzenlemek için olduğunu, bazıları ise sadece süsleme amaçlı olduğunu belirtmiştir (Fazlullah El Nur Ali, 2012).

i'râbda yeri olan ve olmayan cümlelerin i'râbı hakkında bir makale bulunmaktadır. Araştırmamız ise kelimeler ve Arapça'yı anadili olarak konuşmayanlar hakkındadır. Ahmet El Ali'nin (2019) "Dilbilgisi ve i'râb Kurallarının Öğretiminde İpuçları" başlıklı bir makalesi, anlamları anlayarak veya anlamadan ezberleme yöntemini incelemiştir. Aynı başlıkta başka bir makale de bulunmaktadır, ancak bu makale Galayini'nin kitabını ipuçları ve i'râb üzerindeki ipuçlarından biri olarak ele almıştır. Dilbilgisi öğretim teorisi ve ipuçları teorisi aracılığıyla, ipucu, meselenin sonraki, içindeki veya önceki amacına işaret eden bir unsur olarak kabul edilmiştir (Fahreddin Kabave, 2000:7). Araştırmamız, i'râbı Arapça'nın özelliklerinden biri olarak ele almış ve Arapça'yı anadili olarak konuşmayan öğrencilerden oluşan bir gruba uygulamıştır.

Dr. Nail İsmail'in "i'râb Harekeleri İşlev ve Güzellik Arasında" başlıklı bir makalesi, i'râb hareketlerinin kökenini, gelişimini ve âlimlerin bunları kabul etme konusundaki farklılıklarını açıklamıştır. Araştırma konumuz ise i'râb işaretleri ve uygulamaları hakkındadır, ancak i'râb işleviyle hareketler araştırmamızın önemli bir kaynağıdır.

Arap Dilinde i'râb

Dilbilimsel olarak i'râb, açıklama, ifade ve netleştirme anlamına gelir. İbn Cinnî, dilbilimsel olarak i'râbın tanımında şöyle der: "Fasih konuşma, i'râb ve beyan." (İbn Cinnî, 2006: 1/36-37). Terim olarak ise: "Anlamların kelimelerle açıklanmasıdır." (İbn Cinnî, 2006: 1/35). Başka bir tanıma göre: "Kelimeye giren etkenlerin değişmesi nedeniyle kelimenin sonundaki işaretin değişmesidir." (Abbas Hasan, 1999: 1/74) veya "Cümle içindeki dilbilgisel işlevlerinin değişmesiyle kelimelerin sonlarının değişmesidir." (Emil Bedi Yakup, 1982: 128).

Nahiv ve i'râb

Bu tanımlardan nahiv ve i'râb arasındaki ilişki anlaşılmaktadır. Nahiv ve i'râb, i'râbın nahvin meselelerinden biri olduğu düşüncesiyle ayrılabilir. İbn Cinnî, nahvin tanımında şöyle der: "Nahiv, Arapların i'râbdaki tasarruflarında izledikleri yolu takip etmektir." (İbn Cinnî, 2006: 1/34). Nahiv, i'râb olarak, i'râb da nahiv olarak adlandırılabilir. Lisanü'l-Arab'da şöyle geçer: "...Nahiv olan i'râb, anlamların kelimelerle açıklanmasıdır." (İbn Manzur, 2010: 1/588). Ahmed Medkur da şöyle der: "Nahiv veya i'râb yapma ilmi." (Medkur, 1991: 10).

Kuralların kendisi, Arap ve Arap olmayan dil eğitimcilerinin üzerinde anlaştığı zorluk ve karmaşıklığa sahiptir (Mahmud Kamil en-Naka, 1985: 272). Ancak Muhammed Salahuddin Ali Mücavir'in dediği gibi, kuralların incelenmesi, dilin özgünlüğünü gösteren bir medeniyet göstergesi olması ve dilin kullanımını kontrol eden ve cümlelerin ve yapıların anlaşılmasına yardımcı olan kontroller olması nedeniyledir (Ali Mücavir, 1978: 666).

Arap dilbilimcilerinin birçoğu arasında i'râb ve dil arasında bir karışıklık vardır. İbn Cinnî'nin kendisi, "Sirru Sınâ'ati'l-i'râb" adında bir kitap yazmıştır, ancak konusu yapı harflerinin alfabetik sırayla sesbilimsel incelemesine dair olup nahivdeki birkaç konuya değinmektedir.

İbn Hişam da meşhur kitabı "Muğni'l-Lebib an Kütübi'l-E'arib'i yazmış ve bu kitapta nahivsel ve dilbilimsel sorunlara neden olan bazı kelimelerin incelemesini içermiştir ve belki fıkıh ve edebiyat konularına da değinmiştir. İbn Hişam'ın bu kitabına benzer şekilde, Zecac'a atfedilen "i'râbü'l-

Kur'an" (Kur'an'ın İ'râbı) kitabı da i'râbın yanı sıra kıraat, fıkıh ve cümle yapısı konularını içeren doksan bölüm içermektedir.

Arap dilbilimcilerinin birçoğunun nahvi i'râb ilmi olarak tanımlaması, Arap dilinde i'râbın öneminin açık bir kanıtıdır, hatta nahvin ortaya çıkmasının nedeni olmuştur; o kadar ki onun adıyla adlandırılmıştır ve i'râbdaki hata, nahiv ilminin kurucusu olduğu düşünülen Ebu'l-Esved ed-Düeli'yi nahiv ilmini yapmaya itmiştir.

İ'râb, daha sonra nahivsel çalışmaların etrafında döndüğü eksen haline gelmiştir: takdim ve tehir, tarif ve tenkir, ziyade ve hazf. Ancak Arap nahvinin belirgin özelliği, i'râb nahvi olmasıdır, yani yönteminde i'râba dayanmasıdır, çünkü nahiv kitapları anlamlarda farklılık gösterebilir de i'râb bölümlerine göre bölümlendirilmiştir; merfuatlarla başlar, sonra mansubatlar, sonra mecruratlar (Yakup, 1994: 16-18).

Gerçek şu ki, i'râb, önemine ve çalışma ve araştırmanın aslan payını almasına rağmen, nahvin unsurlarından biri ve meselelerinden biridir; nahiv bir bütündür ve i'râb bu bütünün bir parçasıdır. Cümledeki kelimeler arasındaki bağlantıyı belirlemede önemli ve temel işlevler gören i'râb hareketlerinin tek araç olmadığına dikkat çekmek gerekir. Dr. Tamam Hassan, "Arap Dilinin Anlamı ve Yapısı" adlı kitabında, Arapça cümlede kelimeler arasındaki bağlantıyı belirleyen bir dizi anlamsal ve sözlü ipucundan bahsetmiştir. İ'râb işaretini sekiz sözlü ipucundan biri olarak saymış, ancak i'râb işaretinin dilbilimcilerin ilgisini en çok çeken ipucu olduğunu vurgulamıştır (Hassan, 1994: 191-240).

Arapçada i'râbın karşılığı, binâdır. Binâ/mebnî ise İbn Cinni'nin dediği gibi, "kelimenin sonunun, onu etkileyen faktörlerden kaynaklanmayan bir şekilde, sükun veya hareket gibi tek bir biçimde sabit kalmasıdır" (İbn Cinni, 2006, 1/37). Bununla birlikte, Arap dilinde i'râblı olan kelimeler, i'râb durumundan çıkarılmaya maruz kalabilir ve mebnî olan kelimeler de durumlarından çıkarılmaya maruz kalabilir. Bu, ya ses zorunluluğu nedeniyle ya da zamir veya başka bir şeye bağlanması nedeniyle olabilir ve bunlar dilbilgisi kitaplarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır (Yeşil, 2019: 270-285).

Harekeler açısından Sibaveyh, şu şekilde sınıflandırmıştır: Bazıları konuşmalarını uzatarak doyururlar ve bu, sözlü iletişimle belirlenir. Bazıları ise kısaltarak ve hızlıca telaffuz ederek doyurmazlar (Sibaveyh, 1988, 4/204). Çünkü fetha onlar için hafiftir ve hızdan dolayı mecrur ve merfu kelimeleri sakınleştirirler. el-Asmai şöyle demiştir: Onlardan biri bir şiir beyti okudu ve Arapça konuşmanın derecesini kısalttı. Bazıları der ki, Araplar i'râbı geçici olarak kullanırlar ve bazıları da Arapların i'râb üzerinde gezinip aşırıya kaçmadıklarını söyler.

İ'râb türleri

Harekelerle i'râb, harflerle i'râb ve hareketler, her sesi ona işaret eden bir yazılı sembolle tasvir etmeyi amaçlayan yazım tarihinin önemli bir parçasıdır (İsmail, 2012: 289). İ'râb hareketleri aynı zamanda fonolojik (fonetik farkındalık) yönü temsil eder. İlk olarak, en güzel ve sesleri en geniş işitsel alana iletme yeteneğine sahip olanlardır, burada şekillendirme araçları uzatılmış harfler ve diğer güneş ve ay harfleriyle birlikte oynayarak belagati en güzel haliyle sunar. Harekeler önce noktalardı, sonra fetha ve kesrayı göstermek için üst ve alt çizgiler şeklinde ve dammayı göstermek için vav başı şeklinde gelişti. Sükunun hareket olup olmadığı konusunda farklı görüşler vardır ve baskın görüş hareket olmadığıdır. İbn Cinni, hareketlerin harflerin bir parçası olduğunu söylemiştir (İbn Cinni, 1993: 20). Her halükarda, hareketler anlam çeşitliliğine katkıda bulunur ve ses tonu ve dilbilgisel tonlama açısından bir yönü vardır.

İkinci olarak, fetha, damma ve kesra, med harfleri olan elif, vav ve ya'ya karşılık gelen veya onların bir kısmı olan basit, kısa seslerdir. Her birinin gösterdiği veya işaret ettiği bir anlamı vardır (Mustafa, 1992: 50. Suyuti, 2001: 1/261). İ'râbın hareketlerle veya harflerle olabileceği bilinmektedir. Suyuti, "El-Eşbah ve'n-Nezair" adlı kitabında şöyle demiştir: İ'râbda asıl olan hareketlerle olmasıdır ve harflerle i'râb bunun bir dalıdır (Suyuti, 2001: 1/183-184)."

İ'râb Harekelerinin Anlamları

İsnat ilminde bir kelimenin merfû (özne) olduğunun kanıtı, onun hakkında konuşulması ve ona isnat edilmesidir. Kesra (esre), izafet (tamlayan) ilmine ve kendinden öncekiyle olan ilişkiye işaret eder. Fetha (üstün) ise Arapların sevdiği hafiflik ilmidir. Tenvin ise nekralık (belirsizlik) ilmidir. (Suyuti, 2001: 13-14-48-50).

Bir kelimede tek bir hareketin değişmesi bile, diğeriyle hiçbir ilgisi olmayan yepyeni bir anlam taşımaya yeterlidir. Örneğin, "علم" (bilmek) kelimesi yedi şekilde yazılabilir: عِلْم (bayrak), عِلْم (öğretti), عِلْم (öğrenildi), عِلْم (bilgi), عِلْم (bildi). Tıpkı "ألم أن" gibi: أَلَمْ (acımadı mı?), أَلَمْ (yaklaştı), أَلَمْ (acı), أَلَمْ (acı çektim). (Hastanın acı çekmesi, hastalığını bilmediğim bir acının beni sardığı anlamına gelir. Hasta acı çektiğinde iyileşme zamanı gelmiştir.) Yazılışları benzer, anlamları farklı olan kelimeler çok fazladır ve dil öğrenmeyi zorlaştırır (Yeşil, 2015: 147-158)

Mazin el-Mübarek konu hakkında şöyle der: "Bu hareketler, Arapçadaki özlülük türlerinden biridir. Harekeyle, kelimenin dilsel kök anlamından ve morfolojik kalıp anlamından farklı, yepyeni bir anlam, yani öznellik, nesnellik vb. gibi gramatik anlamını veya işlevini ifade eder. Örneğin, "جاء" (evin sahibi geldi) dediğimizde, "صاحب" (sahip) kelimesindeki damme (ötre) ile "صَاحِب" (eşlik etti) kökünden elde edilen dilsel anlamdan ve "صَاحِب" (sahip) kökünden elde edilen fail isminden elde edilen anlamdan farklı bir anlam ifade eder." (Mübarek, 1399 Hicri: 73-74).

Morfolojik (dilbilgisi) açıdan başlangıç, öznellik ve nesnellikle olur, merfû (özne) ve mansûb (nesne) ile başlar, belagata girer, lafız güzellikleriyle biter, sonra fonolojiye (ses bilinci) geçilir. Zeccaci (ö. 337.), i'râbın işlevlerini ayrıntılı olarak ele alarak şöyle demiştir: "İsimler anlamları yükledikleri, fail, meful ve muzaf oldukları için, şekil ve yapıları bu anlamlara delalet etmediğinden, müşterek olduklarından, i'râb hareketleri bu anlamları haber verir. "ضرب زيدٌ عمرًا" (Zeyd Amr'ı dövdü) dediğimizde, Zeyd'in merfû olmasıyla fiilin ona ait olduğuna, Amr'ın mansûb olmasıyla fiilin ona isabet ettiğine delalet ettiler. "ضرب زيدٌ" (Zeyd dövüldü) dediler, fiilin başını değiştirip Zeyd'i merfû yaparak, fiilin failinin belirtilmediğine ve mefulün onun yerine geçtiğine delalet ettiler. "هذا غلامٌ زيدٌ" (bu Zeyd'in kölesidir) dediler, Zeyd'i mecrur yaparak kölenin ona izafe edildiğine delalet ettiler. Diğer anlamlar da böyledir. Konuşmalarını genişletmek, faili istediklerinde veya mefulü sunmaya ihtiyaç duyduklarında sunmak için bu hareketleri anlamlara delil kıldılar ve hareketler anlamlara delalet etti." (Zeccaci, 1979: 69-70).

Zeccaci, önceki sözünün sonunda i'râbın önemli bir işlevine dikkat çekmiştir. Arapça cümlede sunma ve geciktirme özgürlüğü, Arapçayı diğer dillerden ayıran en belirgin özelliklerden biridir. Konuşmalarını genişletmek, faili istediklerinde veya mefulü sunmaya ihtiyaç duyduklarında sunmak için. Bu, "ضرب موسى عيسى" (Musa İsa'yı dövdü) gibi, sıraya uymanın zorunlu olduğu özel durumlar ve birazdan açıklayacağımız benzerleri dışında, Arapçada geçerlidir.

Bu bağlamda Dr. Mazen Mübarek şöyle diyor: 'İ'râb sayesinde yazar veya konuşmacı, cümleyi dilediği gibi düzenleyebilir; sabit dilbilgisel yapıya bağlı kalmadan önceleme ve sonralama gerekliliklerini dikkate alabilir... Kelimelerin sembolleri olduğu sürece, anlamın gerektirdiği veya sanatınızın, mizacınızın veya konuşmanızın müziğinin size emrettiği yere yerleştirmekte özgürsünüz' (Mübarek, 1985, 107).

İ'râb, Arapça kelimelere keyfi olarak girmez, ne de fazladan veya ikincil bir şeydir, aksine dilde temel bir işlevi yerine getirmek için girmiştir; anlam onunla ortaya çıkar ve açıklığa kavuşur ve onun aracılığıyla tek bir cümledeki kelimeler arasındaki dilbilgisel ilişkiyi biliriz (Mübarek, 1985: 74).

Arap dilinde önceleme ve sonralama mutlak değildir; sıra mevsulden önce gelemmez, sıfat mevsufundan önce gelemmez, muzafun ileyh muzaftan önce gelemmez, çekimli olmayan fiillerden sonra gelenler onlardan önce gelemmez ve benzer şekilde cümlenin başında gelen harflerden sonra gelenler onlardan önce gelemmez ve bunlar Arapça dilbilgisi kitaplarında ayrıntılı olarak açıklanmıştır (İbn Serrac, 1974: 2/231).

Akkad da 'Muhammed geldi' ile 'Geldi Muhammed' arasındaki farka işaret etmiştir; ilk cümlede faili vurgularız, yani gelen Muhammed'dir, başkası değil, dolayısıyla Muhammed'in özellikle kendisinden veya gelişinden bahsederken burada öne alınması gereklidir. İkinci cümlede ise olayı veya haberi olan fiili vurgularız; dolayısıyla dinleyicinin Muhammed olsun veya olmasın gelişle ilgilenmesi durumunda fiilin burada öne alınması gereklidir. Buradaki vurgumuz, dinleyicinin düşünebileceği ayrılığa veya yolculuğa karşılık Muhammed'in gerçekten geldiği üzerinde olabilir (Akkad, 2014: 60-61)."

Bilindiği gibi diller, cümle öğelerinin sıralanışı açısından birbirinden farklılık gösterir; örneğin Fransızca gibi bazıları sıralamaya sıkı sıkıya bağlıdır; cümledeki her öğenin bir yeri vardır ve cümle öğelerinden önemlisine dikkat çekilmek istenirse, sıralamayı değiştirmek için sunma ve erteleme dışında başka araçlara başvurmak gerekir (Bergsträsser, 1994: 134).

Arap dili ise, bahsedilen iki tür arasında bir yerdedir; failin fiilden önce gelmesi gibi birçok durumda takdim ve tehîr mümkündür. Örneğin: Muhammed bir mektup yazdı. Haber'in müptedadan önce gelmesi gibi. Takdim ve tehîr genellikle manevi veya belagat amaçlıdır; Allah'ın şu sözünde olduğu gibi sınırlama veya kısaltma için: "وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ" Onun tevilini ancak Allah bilir" [Al-i İmran: 2/7]. "Allah'tan ancak kulları içinden alimler korkar" [Fatır: 35/24]. Akkad'ın daha önce bahsedilen örneğinde olduğu gibi belirli bir anlamı vurgulamakta da i'râb olgusu önemli rol oynar.

Failin meful bih'e dönen bir zamir içermesi gibi asıldan sapma gerekli olabilir., örneğin Allah'ın şu sözünde olduğu gibi: "هَذَا يَوْمُ يَنْفَعُ الصَّادِقِينَ صِدْقُهُمْ" Bu, doğruların doğruluklarının kendilerine fayda vereceği gündür" [Maide: 5/119].

Sıfatın nitelenenden, muzafın muzafun ileyh'den, mevsulun sıladan önce gelmesi gibi belirli ve bilinen durumlarda Takdim ve tehîr yasaktır.

Arap dilinde Takdim ve tehîr önemli bir konudur ve geniş bir alandır, dilbilimciler ve belagatçılar tarafından konuşulmuş ve yasak, caiz, müstehap ve zorunlu açılardan ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Belagatçılar özellikle sıra özgürlüğü veya korunmamış sıra hakkında konuşmuş ve sunma ve erteleme başlığı altında önemli bir üslup çalışması yapmışlardır; çünkü onlara göre üslupların farklılaştığı alandır. Korunmuş sıra ise üzerinde uzun durmamışlardır; çünkü korunmuştur ve üsluplar farklılaşmaz, bu nedenle dilbilgisel bir konudur, belagat değil (Hassan, 1999: 341)."

Arapçanın Özellikleri

İ'râb, Sami dillerinin seslerini en iyi koruyan unsurlardan biridir ve Arapçanın türetme, özlü anlatım, mecaz, Arapçalaştırma ve üretme gibi özellikleriyle sonsuz bir dil olmasını sağlar. İ'râbın kuralları sınırsız sayıda olup, fiili kullanımları da aynı şekilde sonsuzdur. İ'râb özelliği, biçim, uyum, bağlam, ilişki ve edatların yanı sıra sözlü ipuçları araştırmalarında da yer alır (Ali, 5:1019). İ'râb ipucu, kelimenin sonunda sembolik olarak küçük bir etkisi olan veya takdir edilen sözlü bir ipucudur ve bu etki kelimenin i'râb konumunu belirler. Bu, bizim çalışma alanımızın da temelini oluşturmaktadır.

İ'râb, Babil, Yunanca, Latince ve Almanca gibi eski medeniyetlerin dillerinde de görülen eski medeniyetlerin önemli özelliklerinden biridir. Ancak Araplar, diğer medeni dillerden farklı olarak i'râb ile belirgin bir şekilde ayırt edilmiştir (Nezir Bet, 2012: 74). İbn Faris ise i'râbı, lafızda eşdeğer anlamlar arasındaki fark olarak tanımlamıştır (İbn Faris, 1997: 161).

Arapçanın İşlevleri

İnsanlar arasında iletişim aracı, anlamları ve fikirleri aktarır, öğrenme ve terbiye aracı, kültürlerin kabıdır. Bu nedenle i'râb, Arap dilbilimcilerinin gözünde Arap dilinin en önemli özelliklerinden biridir ve bu konuda haklıdır; çünkü dünya dillerinde nadirdir; kelimelerin çoğu tek bir harekeyle sabittir, yani mebnidir, bu hareketten ancak zorunlu bir ses nedeniyle değişir ve bu değişim - varsa- anlam veya yapıyla ilgili değildir.

İ'râbın İşlevleri

İ'râbın temel işlevleri arasında anlamı ifade etmek, konuşmacının niyetini anlamak, cümle unsurlarını belirlemek, hatadan korunmak ve anlam belirsizliğini gidermek yer alır. İbn Cinnî, "el-Hasais" adlı eserinde i'râbı, kelimelerle anlamları açıklamanın bir yolu olarak tanımlar (İbn Cinnî, 1997: 35).

İbn Faris, i'râbı "Araplara özgü yüce ilimlerden biri" olarak nitelendirir ve "lafızda eşdeğer anlamlar arasındaki fark" olarak tanımlar. İ'râb sayesinde, cümlelerin temel unsuru olan haber anlaşılır. İ'râb olmasaydı, fail mefulden, muzaf menuttan, taaccüp istifhamdan, sadır mastardan ve naat te'kitten ayırt edilemezdi (İbn Faris, 1997: 75).

İbn Faris, i'râbın iki şekilde gerçekleştiğini belirtir: i'râb ve tasrif. İ'râb, anlamları ayırt etmeye ve konuşmacının niyetini anlamaya yardımcı olur. Örneğin, i'râbsız "Ma ahsen Zeyd" veya "Darabe Amr Zeyd" ifadeleri ne anlama geldiği belirsizdir. Ancak "Ma ahsene Zeyden" veya "Ma ahsenu Zeydin" ifadeleri, i'râb sayesinde anlamı netleştirir (İbn Faris, 1997: 66).

Araplar, anlamlar arasındaki farkı hareke ve diğer i'râb işaretleriyle ayırt etme konusunda diğer milletlerden ayrılırlar (Salih, 1960: 122).

Yüce Allah'ın " {إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ} " Allah'tan kulları içinde ancak âlimler korkar" [Fâtır: 35/24] ayeti, Arap dilinde anlamı kavramak için i'râbın önemine açık bir kanıttır. Ayette kastedilen anlam, "âlimler" kelimesinin fail olarak ref edilmesi ve celal lafzı "Allah'ın" meful olarak nasb edilmesini gerektirir. Çünkü buradaki amaç, Allah'tan korkmanın âlimlere özgü olduğunu vurgulamaktır. Dolayısıyla i'râb, belagat nedenleriyle, şiirsel zorunluluklarla veya başka sebeplerle sıralama farklı olsa bile, cümle unsurlarını belirlemede temel ve önemli bir işleve sahiptir (Yıldırım, 2020; 388).

İ'râbın önemini artıran unsurlardan biri de, rivayet edilen lahn (yanlış telaffuz) olaylarıdır. Lahn i'râbın en önemli özelliklerinden biri olarak kabul edilen ve nahiv ilminin ortaya çıkmasına neden olmasındır. Rivayet edildiğine göre, Ebu'l-Esved ed-Düeli bir gün evine girmiş ve kızlarından biri ona şöyle demiştir: "Gökyüzü ne güzel!" O da, "Ey kızım, yıldızları!" demiştir. Kız ise, "Ben onun en güzel olduğunu kastetmedim, sadece güzelliğine şaşırdım" demiştir. Bunun üzerine nahiv hakkında bir kitap yazmıştır (el-Kıftî, 1973: 1/15).

Başka bir rivayete göre, Ebu'l-Esved'in kızlarından biri sıcak bir günde ona şöyle demiştir: "ما أشدَّ الحَرِّ Babacığım, sıcak ne kadar şiddetli!" O da, "Eğer gökten yıldırım, yerden de sıcaklık olursa" demiştir. Kız, "Ben sadece sıcaklığın şiddetli olduğunu kastettim" deyince, o da "O zaman 'Sıcak ne kadar şiddetli!' de" demiştir (el-Kıftî, 1/16).

Rivayet edildiğine göre, Ömer b. Hattab ok atan bir topluluğun yanından geçmiş ve onların atışlarını beğenmeyerek, "Atışınız ne kadar kötü!" demiştir. Onlar da, "نحن قوم متعلمين Biz öğrenen bir topluluğuz" demişlerdir. Ömer ise, "Yanlış telaffuzunuz benim için atışınızın bozukluğundan daha kötüdür" demiştir (el-Afgani, 1987: 7).

Lahn hakkındaki rivayet edilen hikayeleri ve Arap nahvinin kökenlerinin ortaya çıkmasına neden olanları takip ettiğimizde, çoğunun kelimelerin sonlarının ayarlanması olan i'râba özgü olduğunu ve kelime yapısı veya çekimi veya tanımı veya belirsizliği veya cümlelerin geri kalan kısımlarına göre konumuyla ilgili olmadığını görürüz. Bundan, i'râbın yanı sıra nahiv ilminin ortaya çıkmasına yardımcı olan nedenlerden biri olabilecek kelime yapısı ve çekimindeki bazı hatalar hariçtir.

İ'râb olgusu Arapçada eskidir. Arapların dillerini i'râblı olarak miras aldıklarına dair birçok kanıt vardır ve bunlar Cahiliye döneminden rivayet edilen şiir, hikmet, hutbe ve öğütlerde temsil edilir. Kur'an'ın nazil olmasından önce veya nazil olduğu dönemde Arapçanın i'râbtan yoksun olduğu veya âlimlerin onu daha sonra koydukları ölçülere göre i'râb edip düzelttikleri yönündeki söylentilerin hiçbir doğruluğu yoktur. Bu iddianın geçersizliği için, bu iddianın Vollers adlı bağınaz bir müsteşarın görüşü olması yeterlidir. Bu görüşe Noldeke adlı başka bir müsteşar, 'Vollers'in i'râbtan arınmış olduğunu sandığı şeylerin çoğu, yabancılarla karıştıktan sonra insanların

okumadaki gevşekliklerinin, lahn ve tahrifin yaygınlaşmasının biçimleri idi, bu nedenle Kur'an metninin bununla yakından veya uzaktan hiçbir ilgisi yoktur' diyerek cevap vermiştir (es-Salih, 2001: 122)."

Hareket Tablosu: Tablo En Yaygın Harekeleri Gösterir

- **Yükseltme (Ref):** özne, yüklem, fail (özne)
- **Kurulum (Nasb):** nesne
- **Çekim (Cer):** iyelik, edatla çekilmiş, edat ve onu takip eden çekilmiş olarak telaffuz edilir.

Durum	Yükseltme	Kurulum	Çekim
Tekil	damme (ötre)	fetha (üstün)	kesra (esre)
İkil erkek	an	-eyn	-eyn
Çoğul eril sağlıklı	un	in	in
Çoğul dişil sağlıklı	damme (ötre)	kesra (esre)	kesra (esre)

Eğitim Aşamalarına Göre Harekeler

Öğretim için izlenen yöntem, ardından önerilen süre ve hazırlık yılı boyunca önerilen dersler ve öğrenciler dilbilgisi seviyelerine göre sınavlarla ayrılır:

Öğretim Yöntemi

Tam Deve (عند كامل الناقه): Durumsal veya bağlamsal: Öğrencinin önceki derslerde ezberlediği metinlere dayanır, bu metinleri tartışırız.

İşitsel-sözlü yöntem: Öğretmen ve öğrenci arasında etkileşim olur, yeni cümleler üretilir (Deve, 1985: 323).

Ahmed Medkur'a göre: Tümdengelimsel kıyas yöntemi (Medkur, 1991: 334).

Değerlendirme

Dil öğreniminin başlangıcından sonuna kadar devam eder, burada farklı dilbilgisi yönlerinde testler uygulanır, bunlar öğrencilere akademik yılın başında uygulanır ve bu testin sonuçlarını analiz ederek, öğrencilerin seviyesini ve öğrencilerin yaptığı en önemli hataları ortaya çıkarabilir, böylece bunları çalışmasının konusu haline getirir ve her aşamanın sonunda testler uygular, amaç öğrencilerin becerilerine olan güvenlerini motive etmek ve güçlendirmek, anadili olmayan yeni bir yabancı dilden kaynaklanan doğal korku engelini kaldırmaktır, bu nedenle değerlendirmenin amacı rehberlik ve yönlendirme ve öğrenciyi bir akademik aşamadan diğerine taşımaktır.

Başlangıç seviyesi üniversitede ilk iki ay, orta seviye üç ay, ileri seviye üç ila dört ay.

Başlangıç Seviyesi

Öğrenciden kelime türünü bilmesi ve ismin türünü bilmek için işaret isimlerinden yararlanması, hareketlerin şeklini ve yazılış şeklini, ardından kelime türünü ve hareketini, fiil, isim, harf ve hareketleriyle metinleri ezberlemesi, ardından merfu (yükseltilmiş), mansub (neshedilmiş) ve mecrur (çekilmiş) ile tanışması istenir.

Orta Seviye

İlk olarak, önceki bilgilerden geri bildirim, ardından ikili ve çoğul için harfler eklemeye başlarız ve harflerle i'râb başlarız, merfu (yükseltilmiş) için: İsim türleri ve fiil türleri, isimden merfu (yükseltilmiş) ile başlarız, ardından fiil: mübteda (özne) ve haber (yüklem) ve fail (özne), muzari fiil (şimdiki zaman fiili), mansub (neshedilmiş) isimden, ardından fiil: mazi fiil (geçmiş zaman fiili) ve meful bih (nesne), cer harfleri (çekme harfleri) ve mecrur isim (çekilmiş isim) ve muzaf ileyh (tamlanan), ardından kane ve kardeşleri ve inne ve kardeşleri.

İleri Seviye

Bitişik ve ayırık zamirler, geçişli ve artırılmış fiil, sözlükler ve bunlarda nasıl arama yapılır.

İ'râbta Kademelendirme Şu Şekildedir:

Eğitim Öğretim İlk Haftası

İlk Hazırlık Dersi: Metin okuma ve basit kısımlarını (iki veya üç satır) ezberleme. Öğrenci, bu sayede cümle yapısını tanır ve kelime dağılımı kazanır.

İkinci Hazırlık Dersi: Ezberlenen metinleri dinleme, yeni metinler verme ve ezberleme miktarını artırma. En az beş cümleden oluşan bir konu hakkında yazı ödevi verme. Öğrenci, bu sayede doğru dil alışkanlıkları kazanır.

İlk Ders: Hareke (sesli harf) tanımı ve basit isim cümlesinde i'râb (yüklem) olgusunun tanıtılması (yalın durum). İsim ve fiil arasındaki fark ve fiilin zamanı.

İkinci Ders: Yalın durumdaki basit isim cümlesinin i'râbının pekiştirilmesi.

Üçüncü Ders: İsim cümlesinin uçları olarak yalın durumdaki ikil ve eril/dişil çoğul i'râbının etkinleştirilmesi.

Dördüncü Ders: Fiil nedir, türü nedir (damme ile muzari, fetha üzerine mebni mazi), zamanı nedir, fiil cümlesinin üç temel bileşeni (mazi veya muzari fiil - damme ile merfu fail - fetha ile mansup meful) ile i'râbı.

Beşinci Ders: Dördüncü derste verilen şekilde fiil cümlesi i'râbının pekiştirilmesi.

Altıncı Ders: Geçmiş durumlardaki i'râbın, özellikle harflerle i'râb (ikil, eril çoğul ve beş isim) ile ilgili olanların etkinleştirilmesi.

Yedinci Ders: Fiil cümlesi i'râbının pekiştirilmesi. Muzari fiil (yazıyor) ve bitişik zamirler. Hareketi, "yazıyorlar - yazıyorsunuz (ikil) - yazıyorsunuz (çoğul)" zamininin arkasına saklanmıştır.

Sekizinci Ders: İ'râb açısından isim cümlesinin geliştirilmesi: doktor yetenekli, anahtar kayıp, doktor gerçekten yetenekli, anahtar kayboldu. İ'râb etkilerine dikkat edilerek.

Dokuzuncu Ders: Muzari fiilin pekiştirilmesi ve dammeyi kaldırıp yerine fetha koyan nasbedici harflerden biriyle mansup muzari fiile başlanması. "ليس، لن، لم" olumsuzluk tarzına geçiş ve "لن، لم" ve mazi için "ما" alıştırması.

Onuncu Ders: Geçmişin genel tekrarı ve öğrencilerin öğrendiklerinden bazılarını sunarak kendilerine ve yeteneklerine olan güvenlerini pekiştirdikleri sözlü, yazılı ve tiyatro sınavı. Tabii ki bu tiyatro için teşvik edici notlar verilir.

Önemli Sorular: Her ne kadar irdilemede bir bölümden diğerine geçerken kendimize şu soruları sormalıyız (En-Naka, 1985: 285):

Sunduğumuz şey öğrencilere faydalı ve yararlı mı?

Arapça öğrenme hedeflerine ulaşmaları için gerekli mi?

Sunmak için doğru zaman mı?

Neden diğerlerinden farklı olarak bu içerik ve yöntemle dil bilgisi çalışıyoruz?

Öğrenen öğrencilerin çoğunun öğretmen olacağını, küçük bir kısmının çevirmen olacağını ve küçük bir azınlığın lisansüstü eğitime devam edeceğini, çoğunluğun öğretmen olacağını, yani dili kullanacaklarını ve öğrenmekten keyif alacaklarını unutmayın.

Bizden istenenler:

Sunum stilini öğrenciye uyacak şekilde basitleştirmek ve karmaşıklıkları ve adlandırmaları azaltmak.

Bu alandaki öğretim ve Mahmud Kamil En-Naka'da okuduklarımdan (En-Naka, 1985: 291). Öğrencilere dil yapılarını ezberletmek, ardından dil bilgisi yapılarına ve irdelemeye geçmek için verimli bir yöntemdir. Kendini tanıtmak, pazar ve namaz hakkında paragraflar ezberlemek gibi, ardından muzari fiili bilmek için harflerinin başlangıcı "enit" harflerinden biridir ve marifeleri bilmek için: "Ben Salih'im, bu genç oğlum, ey adam." Ben: zamir, Salih: özel isim, bu: işaret ismi, ma: "ki" anlamında ilgi zamiri, genç: "el" ile marife, oğlum: marifeye izafe edilmiş, ey genç adam: nida ile marife.

Cer harflerini bilmek için: İşte cer harfleri, onlar "min"den "ila"ya kadardır. Hatta "hala", "haşa", "ada", "fi", "an", "ala". "Müz", "münzü", "rab", "lam", "key", vav ve ta. Kef, ba, belki ve ne zaman (İbn Malik, 2006: 24).

Bu örnekler öğrenciler tarafından ezberlendi ve aslında zor olan kuralları onlar için kolaylaştırdı.

İşlevsel dil bilgisinden kelimelerin sonlarındaki hareketlere, kelimelerin sonlarını hem form kontrolü hem de irdeleme kontrolü ile ayarlamaya geçiş. Ve bu girişim, sahibinin deneyimine dayanır, ezberlediği ve öğrendiği şeylerle desteklenir.

Uygulamalı Anket

Bu anket, özne, nesne ve tamlananın temel hareketler olan damme, fetha ve kesra veya ikil çoğul için elif ve nun, nesne ve tamlayan için ya ve nun, merfu çoğul için vav ve nun ve mecrur ve mansup çoğul için ya ve nun ile ayırt edilmesi üzerine yapılmıştır. Anket iki şekilde yapılmıştır: birincisi öğrencilerin cevapladığı sorular şeklinde, ikincisi öğrencilerin ezberleyip yazdığı metinler şeklindedir. Aşağıdaki sonuçları vermiştir:

Bu alanda sorulabilecek sorular:

Meful olma hareketi nedir?

1- Merfu 2- Mansup 3- Mecrur 4- Cezm

Veya soru, "öğrenci" kelimesinin i'râb hareketi nedir şeklinde olabilir:

محمد طالبٌ جديدٌ

محمد طالباً جديداً

محمد طالبٍ جديدٍ

Veya meful durumu hakkında soru sorulabilir:

رأيتُ خالداً

مررتُ بخالدي

رأيتُ خالد الجامعة

اكتب رُجُماً فيها فاعل:

اكتب رُجُماً فيها مفعول به.

اكتب رُجُماً فيها مثنى مرفوع، وهكذا.

i'râb Özne Nesne Tamlanan

Merfu %83 %10.3 %5.9

Mansup %2.9 %83.8 %13.2

Mecrur %13.2 %19.1 %67.6

Sivas Cumhuriyetler Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencileri üzerinde yapılan bir anketin parçası olan yukarıdaki ankete göre, öğrencilerin %83'e varan büyük bir oranda özne ve nesneyi bildiği görülmektedir. Öte yandan, öğrencilerin %68'e varan bir oranda tamlananı ve kesra hareketini karıştırdığı ve yanlışlığı görülmektedir. Ancak, i'râbın diğer bölümlerinin de aynı şekilde düşük

olması gerekir, çünkü merfu dil üzerinde hafiftir ve çok yaygındır, mecrur ise i'râb işaretleri arasında en az yaygın olanıdır. Belki de sebep budur.

Sonuç

Bu çalışma, Sivas Üniversitesi hazırlık sınıfı öğrencilerinden oluşan bir örneklemle, Arapça konuşmayanların yaptığı yaygın hataları iki açıdan ele almıştır. Teorik olarak, bu tür uygulamalı bir çalışma için bütünleşik müfredatın, kapsamlılığı ve geniş vizyonu nedeniyle en uygun müfredat olduğu sonucuna varılmıştır. Çalışma ayrıca, dil hatalarının akademik düzey ilerledikçe azaldığını göstermiştir. Bu durum, Sivas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi'ndeki eğitim sürecinin doğru ve sağlıklı bir şekilde ilerlediğini ortaya koymaktadır.

İstatistiksel çalışmanın uygulamalı yönüne gelince, ana dilin etkisinin ikinci bir dil öğrenirken dil hatalarının tek kaynağı olmadığı görülmüştür. Hatalar öğrenciden öğrenciye değişiklik göstermekte ve çoğunlukla kural uygulamasındaki yetersizlikten kaynaklanmaktadır. Ayrıca, karşılaştırmalı dilbilimin, dil hatalarını tespit etmede, yorumlamada, analiz etmede ve kullanımlarını azaltmaya çalışmada etkili olduğu görülmüştür. Bu durum, özellikle yaygınlaşan ve öğrenimine artan bir ilgi duyulan Arapça'nın öğrenimini, herhangi bir öğrenci için kolaylaştırmaktadır. Arapça, özellikle dinin ve Kur'an-ı Kerim'in dilidir.

Çalışma şu sonuçlara ulaşmıştır:

- Seçilen örneklem Arapça öğrenmeye olan ilgisi, dini, bilimsel, kültürel ve sosyal ihtiyaçları karşılama amacındadır.
- Dil hatalarını analiz etme yaklaşımları ve yönelimleri çeşitlilik göstermektedir.
- Örneklemdeki Arapça konuşmayan öğrencilerin yaptığı dil hatalarının türleri farklılık arz etmektedir.
- Örneklemdeki bireylerde dil hatalarının tekrarlanması ve artması, Arapça konuşmayan öğrencilerin ses, dilbilgisi ve yazım yönlerine önem verilmesi gerektiğini göstermektedir.
- Hata türleri arasında kasıtsız karışıklık ve iç içe geçme görülmekte olup, bu durum öğrenciden öğrenciye farklılık göstermektedir.

Kaynakça

- Abbâs el-'Akkâd. (2014). *Eşâtü mücteme'at fî'l-lügati ve'l-edeb*. Mısır: Müesseseti'l-Hindâvî.
- Abbâs Hasan. (1975). *en-Nahvu'l-vâfî mea rabtihi bi'l-esâlibi'r-rafiati ve'l-hayâti'l-lügaviyyeti'l-mütecedide* (5. Basım). Kâhire: Dâru'l-Meârif.
- Ahmed 'Alî. (1019). *Makâletu'l-karâini fi ta'limi kavâ'idî'l-lugati'l-'Arabiyye ve'l-i'râb*. *Mecelletu Rûm Âlî li'l-buhûsi'l-İslâmiyye*, 22.
- Ahmed Medkûr. (1991). *Tedrîsi Funûnî'l-lugati'l-'Arabiyye* (1. Basım). Mısır: Dâru's-Şevâf.
- Ahmed Suleymân Yâkût. (1994). *Zâhiratu'l-i'râbi fî'n-nahvi'l-'Arabî*. Riyâd: Câmi'atu'l-Melik Suûd.
- Bergsträsser, G. (1929). *et-Tetavvuru'n-nahvî li'l-lugati'l-'Arabiyye* (Ramazân Abdu't-Tevvâb, thk.). Kahire: Mektebetü'l-Hâncî.
- Fazlüllâh Nûr Âlî. (2012). el-i'râb ve eseruhu fî'l-ma'na. *Mecelletü'l-'Ulûmü'l-İnsâniyye ve'l-İktisâdiyye*, 1.
- Firdevs Nazir Bit. (2012). Hasâisü'l-lügati'l-'Arabiyye ve mümeyyizâtühâ. *Dirâsâtun İslâmiye*, 37(12).
- İbn Cinnî, Ebu'l-Feth 'Osmân b. Cinnî el-Mevsilî el-Bağdâdî. (1993). *Sırru sinâ'ati'l-i'râb* (Hasan el-Hindâvî, thk.) (2. Basım). Dimaşk: Daru'l-Kalem.
- İbn Fâris, Ebu'l-Hüseyn Ahmed b. Fâris b. Zekeriyâ b. Muhammed er-Râzî. (1997). *es-Sâhibî fî fıkhi'l-luğa* (1. Basım).
- İbn Haldûn, Abdurrahman b. Muhammed b. Muhammed el-Hadramî. (1858). *Mukaddimetu İbn Haldûn*. Lübnân: Mektebetu Âlî Mevlâ.

- İbn Manzûr, Ebu'l-Fadl Muhammed b. Mukerrem b. Alî Cemâluddîn b. Manzûr. (2010). *Lisânu'l-Arab* (3. Basım). Beyrut: Dâru Şâdir.
- İbn Serrâc, Ebû Bekr Muhammed b. es-Serî en-Nahvî. (1974). *el-Usûlu fî'n-nahv* (Abdülhuseyin el-Fitlî, thk.). Bağdat: Metba'atu'l-A'zamî.
- İbnu'l-Kıftî, Ebu'l-Hasen Cemâluddîn Alî b. Yûsuf. (1973). *İnbâhü'r-ruvât 'alâ enbâhi'n-nühat* (Muhammed Ebu Fazl İbrâhîm, thk.). Kâhire: Daru'l-Kütübî'l-Mısriyye.
- İbrâhîm Mustâfa. (1413). *İhyâyü'n-Nahv* (2. Basım). Kahire: Darü'l-Kitâbi'l-İslâmiyye.
- Kabâve, F. (2002). *et-Tahlîlî'l-nahvî usûluhu ve edilletüh* (2. Basım). Mısır: Mektebetü Nâşirûn ve's-Şirketü'l-Misriyyetu'l-Âlemiyye li'n-neşr.
- Mahmûd Kâmil en-Nâka. (1985). *Ta'limu'l-lügati'l-Arabiyye li'n-nâtikîne bi lügâtin ührâ üsûsühü ve medhalühü ve tarâiku tedrisih* (1. Basım). Mekke: Camiatü Ümmi'l-Kurâ.
- Mallaihi (Yıldırım), Refaa. (2020). *Hâşiyetü'l-Berkal'î Ale'l-Kâfiye* (Bedrettin Basuğuy, ed.). Ankara: İlahiyât.
- Mâzin el-Mübârek. (1985). *Nahv va'yun lügavî*. Beyrut: Müessesetu'r-Risâle.
- Nâil Muhammed İsmâîl. (2021). Harekâtü'l-irâb beyne'l-vazifeti ve'l-cemâl. *Mecelletü'l-Câmiâtü'l-İslâmiyye li'l-Buhûsü'l-İnsâniyye*, 20(1).
- Suyûtî, Celâluddîn Abdurrahmân b. Ebî Bekr b. Muhammed el-Hudayrî. (2001). *el-Eşbâh ve'n-Nezâir*. Beyrut: Daru'l-Kütübî'l-İlmiyye.
- Temâm Hasân. (1994). *el-Lugati'l-Arabiyye ma'nâhâ ve mebnâhâ*. ed-Dâru'l-Beyzâ: Daru's-Sekâfe.
- Yakûp Emîl Bedî. (1900). *Fıkhî'l-luga ve hasâisü'l-Arabiyye*. Lübnân: el-Müessesetu'l-Akâdemiyye li'l-Kitâbi'l-Lübnânî.
- Yeşil, S. (2015). Arapça Cümle Tahlilinde Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(6), 147-158.
- Yeşil, S. (2019). Arap Dilinde İ'âl Kuralları ve Uygulamalı Örnekleri. *Şırnak Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 10(22), 270-285. <https://doi.org/10.35415/sirnakifd.539575>
- Zeccâcî, Ebu'l-Kâsım Abdurrahmân b. İshâk en-Nihâvendî. (1979). *el-İdâh fî ileli'n-nahv* (Mâzin el-Mübârek, thk.). Beyrut: Dâru'n-Nefais.

Extended Abstract

One of the most significant challenges non-Arabic speakers face when learning Arabic is mastering the concept of *irab*. While numerous studies have attempted to address this difficulty, our focus is not to review these existing works, but rather to highlight effective methodologies for teaching complex Arabic language subjects. We advocate for an approach that emphasizes early and extensive memorization of the Holy Quran, hadiths, and classical Arabic literature, coupled with consistent practice through fluent Arabic conversation in both home and educational settings. This aligns with the perspective of the renowned historian Ibn Khaldun (d. 808/1406), who, in his "Muqaddimah," asserted that language acquisition is a skill developed through memorizing and engaging with authentic Arabic texts (Ibn Khaldun, 1858: 559).

A recurring question is whether the primary obstacle in Arabic language learning stems from deficiencies in Arabic, particularly in *nahw* (syntax) and *sarf* (morphology). As Mazen Mubarak articulates in "Articles in Arabic," while this assumption holds some validity, it is often exaggerated. He observes that many *nahw* scholars and memorizers of texts, both historically and contemporarily, exhibit linguistic errors (*lahn*) and weaknesses, while individuals with less formal knowledge of *irab* rules and *nahw* provisions often communicate more fluently and accurately. Mubarak emphasizes that practical application is crucial for reinforcing language skills and establishing linguistic mechanisms. Thus, reducing or eliminating instructional time dedicated to *nahw* and *sarf* is counterproductive. Instead, the absence of practical application in *nahw* teaching, relying solely on theoretical memorization, hinders language development (Mazen Mubarak, 1999: 5).

Linguistic analysis comprises three primary levels: the phonetic level (phonology), the morphological level, and the syntactic and semantic level (*nahw*). Additionally, linguistic indicators play a crucial role in specifying the functional-semantic relationships between words within a sentence or structure. These indicators, primarily *irab* signs, serve as verbal cues that denote the grammatical function of a word based on its position within the sentence.

This study employed an analytical approach, utilizing surveys and questionnaires administered to preparatory class students at Sivas Cumhuriyet University, complemented by an inductive analysis of scholarly viewpoints. Our research primarily investigates *irab* movements at the end of words, particularly the corresponding letters, in the context of teaching Arabic to non-native speakers.

The findings demonstrate that variations in the interpretation of *irab* movements by linguists lead to multiple potential meanings within Arabic sentences. We also identified curricular shortcomings, including the absence of dedicated

i'rab lessons and extracurricular activities. The study revealed significant disparities in students' academic levels, particularly in preparatory classes, with varying degrees of *i'rab* knowledge. This underscores the necessity for a standardized curriculum that addresses these disparities. Moreover, recognizing students' apprehension towards *i'rab*, we advocate for a comprehensive approach to foster a positive and engaging learning experience.

While prior studies have explored *i'rab*, our research distinguishes itself by examining its impact on meaning and by focusing on non-native Arabic speakers. Existing scholarly perspectives on *i'rab* are divided: some argue that it contributes to meaning, others view it as merely a stylistic or decorative feature (Fazlullah El Nur Ali, 2012).

Our research differs from studies focusing on the *i'rab* of sentences by concentrating on individual words and their application to non-native speakers. We acknowledge the contributions of articles such as Ahmed El Ali's (2019) "Tips for Teaching Grammar and I'rab Rules," which explores memorization strategies, and similar works that utilize Galayini's book as a pedagogical resource. Applying grammatical teaching theories and practical tips, we consider *i'rab* as a fundamental feature of Arabic, analyzing its implementation among non-native learners.

Dr. Nail Ismail's "I'rab Movements Between Function and Beauty" provides valuable insights into the origins and development of *i'rab* movements and scholarly disagreements regarding their acceptance. While our research focuses on *i'rab* signs and applications, we recognize the importance of *i'rab* movements as a foundational element.

Linguistically, *i'rab* signifies explanation, expression, and clarification. Ibn Jinni defines it as "fluent speech, *i'rab*, and expression" (Ibn Jinni, 2006: 1/36-37). Terminologically, it is "the explanation of meanings with words" (Ibn Jinni, 2006: 1/35). These definitions highlight the intrinsic relationship between *nahw* and *i'rab*, with *i'rab* being a constituent aspect of *nahw*. Ibn Jinni defines *nahw* as "following the path that the Arabs follow in their actions in *i'rab*" (Ibn Jinni, 2006: 1/34). Thus, *nahw* and *i'rab* are often used interchangeably, as evidenced in "Lisan al-Arab" and Ahmed Medkur's work (Ibn Manzur, 2010: 1/588; Medkur, 1991: 10).

"Arabic grammar, acknowledged by both Arab and non-Arab language educators, presents significant challenges due to its inherent complexity (Mahmud Kamil an-Naka, 1985: 272). However, as Muhammad Salahuddin Ali Mujavir argues, the study of these grammatical rules is essential as they serve as indicators of linguistic originality and cultural civilization. Furthermore, they provide the necessary framework for controlling language usage and facilitating comprehension of sentences and structures (Ali Mujavir, 1978: 666).

A central concept in Arabic grammar is *i'rab*. Ibn Jinni defines *i'rab* as "the fixation of the end of a word in a single form, whether a *sukun* or a vowel movement, independent of external factors" (Ibn Jinni, 2006, 1/37).

Regarding vowel pronunciation, Sibawayh categorized speakers into those who elongate their speech, relying on oral communication for clarity, and those who shorten and accelerate their pronunciation (Sibawayh, 1988, 4/204). The lightness of the *fatha* vowel often leads to the silencing of *majrur* and *marfu* words in rapid speech.

I'rab manifests in various forms, primarily through vowel markings and letter variations. Vowel markings are crucial in the history of Arabic writing, serving to represent phonetic sounds with corresponding written symbols (Ismail, 2012: 289). These markings also reflect the phonological aspect of the language. Initially, vowels were indicated by dots, which later evolved into lines above and below letters to represent *fatha* and *kasra*, and a small *waw* to represent *damma*.

This study investigated common errors made by non-Arabic speaking preparatory students at Sivas University, employing both theoretical and applied approaches. Theoretically, the study concluded that an integrated curriculum is most effective for addressing these errors due to its comprehensive scope. Additionally, the study found a correlation between academic progression and a decrease in language errors, indicating the effectiveness of the educational process at the Faculty of Theology of Sivas University.

The applied statistical analysis revealed that mother tongue interference is not the sole cause of language errors. Student errors varied, primarily stemming from inadequate application of grammatical rules. Comparative linguistics proved valuable in identifying, interpreting, and mitigating these errors, thereby facilitating the acquisition of Arabic, a language of increasing global interest, particularly as the language of religion and the Holy Quran.

The study yielded the following key findings:

- The students' motivation for learning Arabic is driven by religious, scientific, cultural, and social needs.
- Approaches to analyzing language errors are diverse.
- The types of language errors made by non-Arabic speaking students vary.
- The persistence and frequency of language errors underscore the need for enhanced focus on phonetics, grammar, and orthography for non-Arabic speakers.
- Instances of unintentional confusion and grammatical overlap were observed, varying among individual students."